

*L. Thomas Konomin
Këtu*

VITI I VIII.

— DHETUER 1936 —

Nr. 1

Vlera e njeriut nuk qëndron
në dijen, por në
vullnetin e fortë

HERBART.

Normalisti

Mbrendija

Problemi i Moskalimit.
Ndjenja Patriotike.
Principet e Shkollës.
Mësuesi do të jetë i mësuem.
Si u-binda që "shëmbëlla" ka fuqi të
madhe Edukative.

Një pyetje.
Provë Mësimi.
Provë Mësimi.
Këndimi ekspresiv dhe recitacioni.
Për një lëvizje mendore t' arësimitarëve.
Udhëtimet në këmbë.
Një Hartim.
Guximi Femnuer.
Penda dhe Parmenda,
Shënimet e Redaksisë.

Shtypshkronja "SAIDE", Elbasan.

Muzeu i Shkollës Normale

L. copy

Normalisti

E përkohëshme pedagogjike, letrare, shkencore
DEL NJI HERË NË MAAJ.

E botojnë nxënësit e Normales

Editor: Harilla Kuçuli '37.

Sekretar: Kol Lekaj '37.

Arkëtar: Jovan Gjerga '37.

Ndihmësit

Tajar Reovica '38.

Panajot Foto '38.

Koço Mosko '39.

Drejtimi

E përkohëshmja "NORMALISTI,"

Shkolla Normale

Elbasan

Dorëshkrimet nuk kthehen.

Pajtimet:

Për mësues

Copa lek 1.25

Për gjithë vitin fr. ar. 1.50

Për nxënës

copa lek 1.

Për gjithë vitin fr. ar. 1.

NORMALISTI

E përkohëshme pedagogjike, letrare, shkencore
DEL NË FUND TË ÇDO MUAJI
E botojnë nxënësit e Normales.

VITI I VIII.

— DHETUER 1936 —

Nr. 1

Problemi i moskalimit

Në një konferencë, që John Dewey mbajti përpara arësimtarëve ca vjete të shkuara, tha se faji i moskalimit dhe i mosgradimit të nxënësve në shkollat fillore dhe të mesme është aq i math i sistemit edukativ dhe i mësuesve sa edhe i nxënësve. Edukata progressive e quan moskalimin e nxënësve, një nga problemet më serioze që shkollat kanë përpara tyre. Është pa dyshim një katastrofë e madhe hëm për individin hëm për shtetin kur mot për mot qindra nxënës flaken jashtë sepse s'kanë qenë të zotë të mbarojnë punën e caktuar nga shkolla e të fitojnë notat e duhura. Meqë është pra një nga problemet më me rëndësi në përparimin e edukatës, disa dijetar të mbëdhenj, dhe veçanërisht Dewey, Monroe, dhe Thorudike, e kanë studiuar dhe kanë vënë në praktikë në shkollat Amerikane disa principa themelore.

Pikë së pari, në shkollat progressive çdo nxënës konsiderohet dhe respektohet si një individ normal, qi është

plot potencialitet për një çvillim harmonik shpirtor e trupor. Dhe me përjashtimin e rrethanave të familjes, shkolla është mjeti më me rëndësi për këtë çvillim. Është detyra e shkollës ta quanj çdo nxënës si një amanet (trust) të vlefshëm që duhet të hetohet me tërë mjetet q'ajo ka në dispozitën e saj, e të gjejë mënyrën më të aftshme që munt të shërbejë atij në formimin e mendjes dhe të zakonëve. Por që të kryenj detyrën e naltë siç duhet, shkolla nevojitet seftë të dijë se çë material ka. Sa kohë që puna m'ëmadhe e shkollës meret me inteligjencën e nxënësve, inteligjenca e çdo nxënësi matet me kujdes. Për këtë qëllim janë përfektuar disa teste të inteligjencës, si "Stadford Binet Intelligence Test", "Terman'a Standard Intelligence Test", dhe "Thorudike", „Intelligence Group Testing.". Me këtë mënyrë shkolla ka në zyrat e veta rekordit e inteligjencës të çdo nxënësi. Përfundimet e këtyre testeve radhiten në tri sërë, A, B, C. Në sërën A. vi-

hen tërë ata nxanës që kanë treguar një inteligjencë kuocienti 110 gjer më 130, dhe quhet grupi superior. (Këtu këtu ka nxanës edhe më lart se 30, po të tillë themi janë fare të paktë). Në sërën B. radhiten tërë ata që zotërojnë një inteligjencë kuocienti 90-110, dhe quhet grupi normal. Në sërën C. vihen ata me 80-90, dhe konsiderohet si grupi mediokrë. Nxënësit që tregojnë një inteligjencë kuocienti nën 80 i quajmë anormalë dhe i dërgojnë në klinikë psikologjike për investigim më të thellë.

Tani vjen qëllimi praktik i këtyre testave. Duke ditur m'anën e inteligjencës se gjeri ku munt ta hedhë çapin një nxanës në fushën e mësimt, shkolla është në pozitë të këshillojë çdo student individualisht se sa lart ay munt të harrijë në studimet e tij. Por këto këshilla nuk bëhen difinitivisht, se ka qëlluar që një njeri me inteligjencë mediokre ka harritur në studime të larta m'anën e vullnetit të fortë. Veç kësaj, më parë se të këshillohet një nxanës, se ç'degë munt të vazhdojë me sukses, të tjera hetime individuale bëhen. Teste që provojnë interesin, abilitetin, dhe kapabilitetin e një nxanësi në degët e ndryshme, si literaturë, punë dorë, shkencë, gjuhë, matematikë, u janë dhënë nxanësve pas provës së inteligjencës. Gjith ashtu, rrethanat familiare, shoqërore, dhe financiale vëzhgohen me verëjtje prej profesorëve të posaçëm për këto punëra dhe rekordohen. Kështu që kur Drejtori bisedon për të pritmen e një nxanësi dhe jep këshillat etij, të cilat këshilla bëhen

me rezervë të madhe, ay bazohet në fakte.

Resultatet e testave pastaj përdoren për ndarjen e grupeve dhe të klasëve. Grupet munt të formohen me dy mënyra. Mënyra e parë dhe më praktike në shtetet fukarenej, ku methodat pedagogjike ecijn me hapa të vogla, është formimi e grupeve heterogjene. Kur marrim, fjala vjen, tërë anëtarët e reshtit gjashtë, dhe formomë klasë, kjo klasë është heterogjene se këtu përfaqësohen tërë inteligjencat, superiore, normale, mediokre, dhe nga një herë dhe anormale. Kur bashkohen tërë këto abilitete në një resht, s'ka as pak dyshim se përfundimet janë të dëmshme. Duke mos ditur se ç'material ka, mësuesi ose profesori s'është në gjendje ti përgatitnj mësimet me një mënyrë që tërë klasa të përfitojë sa më mirë që të jetë e mundur. Dëndur qëllon që mësimet janë mjaft të rënda dhe të përshtatshme vetëm për ata me inteligjencë superiore. Me që lënda e kapërren abilitetin natyral të tyre, në këtë rast normalët dhe mediokrët humbasin kohën më kot. Nga ana tja'ër, në qoftë se lënda është e lehtë, të dy grupet e fundit përfitojnë, por grupi i parë fare pakë. Në një shkollë pra ku ka mjaft nxanës grupet heterogjene duhet të mos ekzistojnë.

Mënyra e dytë është formimi i grupeve homogjene. Në këtë grup nxënësit radhiten si pas inteligjencës, rekordet shkollore, dhe nga njëherë dhe interesin. Për shëmbëll, në reshtin e pestë kemi dy paralele. Që të bëhen këto të dy klasat sa të jetë e

mundur të njëshme, duhen të merren parasysh hem inteligjenca e çdo nxënësi hem zotësia qi ay ka treguar në shkollë vitet e kaluara. Kur formohet një grup i tillë, mësuesi është në pozitë të ketë dije për mbi kalitetin e materialit me të cilën ay do të punojë. Dhe sa më mirë q'ay ta njohë këtë material, aqë më mirë do të veprojë në paragatitjen, paraqitjen, dhe çvillimin e lëndës të degës së tij. Ky tani detyrohet të verë re abilitetin natyral të klasës së tij.

Por me të formuarit në grupe homogjene nuk do të thotë se mos-kalimi e mos-gradimit do të eliminohen. Ka edhe shumë shkaqe të tjera që sjellin ngatëresa. Mësuesi është krejt i justifikuar të ndalojë kalimin e një nxënësi në qoftë se ay është i siguar se nxanësi e kuptoi lëndën dhe kish mjaft abilitet ta assimilonte po të kish punuar si një Trojan. Pastaj vijnë shëndeti, rethanat familjare, shoqërore, dhe financiale. Atje ku ka grindje në shtëpi, ku shoqërimi është miserable, dhe ku fëmija s'ngopen me bukë s'munt të ket progres edukativ. Në raste të tilla, mësuesi është njerëzisht i detyruar të gjykojë mirë më parë se të deklaroj falimenton e një nxanësi. Dëndur qëllon që nxanës të zotë prej natyre e me vullnet merren më qafë dhe jeta e tyre çkëtohet nga shkaqe që kanë qenë jasht fuqis së tyre. Fatmirësisht, në grupe të vegjël dhe

homogjene mësuesit munt të hetojnë hollësisht situatën e nxanësve, dhe të kqyrin ndryshimet individuale ma me drejtësi.

Shkaqet e fundit, dhe shkaqe ma me randësi në mos-kalimin e nxanësve, janë shkolia dhe mësuesi. Shpesh herë shkolla është vetë shkakëtare se nuk zoteron mjetet e duhura për të cilat nxanësit kanë interes dhe cilësi speciale. Është natyra e njeriut të mos mësojë gjëra të thata, abstrakte, dhe krejt teorike; ay do ta shijojë mesimin atë çastë qi e mer, dhe s'ka as pak dëshirë të studiojë subjekte që janë lark nevojës së përditshme, lark jetës, jashtë praktikës dhe eksperiencës së përditshme, me gjithë që këto subjekte munt të bëjnë premtime për të pritmen.

Sa për mësuesit, ata gjithëmonë kanë bërë gabime në notat që kanë dhënë, në mos kalimet që kanë s'kakëtur, dhe në gradimet që kanë aprovuar. Shumë shkaqe e shtërngojnë mësuesin të jetë i padrejt. Ca më me randësi janë: Mësuesi munt të jetë plot prejdisë dhe inate personale; ay munt të mos e ketë lëndën të përshatshme për inteligjencën e disa nxënësve; ay munt të jetë një ekspert në degën e vet, por i pazoti ti shpjegojë, më një mënyrë që tu zbulojë dhe tu ndreq të metat. Kur se në mësim vetëm ajo lëndë ka vlefë mbi të cilën nxënësit reaktojnë, ay munt të ketë qojtur ata si automata detyre e të cilëve është të pregatitin mësimin e të heshtin. S'ka as pak dyshim se një mësues, që falimenton shumë nxanës, ve ma tepër në dyshim zotësinë dhe inteligjencën etij se sa ato të nxënësve.

Stefan Treska

Nuk munt t' i vihesh me gjithë shpirt një detyre veçse kur i di vlerën dhe e dashuron.

(ALFRED CROISSET)

Ndjenja patriotike.

Midis ndjenjave të shumta që ka njeriu, një nga më të interesatmet është ndjenja patriotike. Nën shtypjen e saj, duam shoqërinë kombëtare, vëndin ku kemi lindur, dhe dëshërojmë t'a shohim më të lulëzuar në kohën e ardhëshme.

Dashurija e atdheut sjell me vete një sërë dashurirash të tjera: na fut në zëmër dhëmbshurin për bashk qytetarët t'onë, për racën t'onë, për gjuhën t'onë, për zakonet t'ona, për organizatën t'onë.

Patriotizimi nuk është një ndjenjë e krijuar prej modës, pa rrënjë natyrale. Qytetërimi s'bëri gjëkafsh tjetër veç se e idealizoj, e tërholloj, po nuk e nxori në shesh, se pse ka ekzistuar gjithënjë dhe në popujt e prapambetur:

Indianët e Amerikës së Veriut e kishin aqë të fortë dashurin e atdheut sa sakrificohëshin për tributën e tyre dhe për vëndin e tyre. Kjo ndjenjë i bënte trima të rrallë, burra të kurajshmë, sa, në kohë reziku, vdisnin burrërisht dhe me entuziasmë.

Si mbas Burckhardt-it, banorët e Arabisë tregojnë një interes të pashoqtë për pushtetin e tributës së tyre dhe për famën e saj i pranojnë çdo farë terrorije për lulëzimin e saj. Kur u versulet armiku, ndizen prej patriotizimit, krenohen dhe, dyke hedhur shigjetat, theresin: " Ne jemi Aenezë ..."

Natyrisht njeriu lidhet mbas vëndit të lindjes, mbas mënyrës së jetuarit me të cilën është mësuar. Këtë pikë munt t'a zbukurojmë me një shëmbëll të prekëshme: Në disa pyje që ndodhen pranë Aveyon-it, në Francë, u gjet një djal' i vogël. Ky e kishte kaluar të gjithë foshnjërin e tij në vetmi, pa u takur me njerzit. Me t'u zbuluar, u shpu në Paris Pas pakë kohë, u nxuar jashtë Parisit, e shpunë në luginën e Montmorency-t; atje, posa pa kodrinat dhe pyjet, syri i mori një ndriçim gazmor,

zuri të lëviste më me gjallëri, u çqetësua, u gëzua dhe u mundua t'ikte. Sado që në Paris e kishin mbajtur mirë, sa do që ja kishin kënaqur të gjitha dëshirat, ky djal'i vogël e ndjente vehten të pakënaqur dhe përipiqej gjithënjë t'aratisej.

Kjo dashuri për vëndin lindor bëhet më fortë për ata që kanë prindër, far e fis dhe miq. Tek disa njerës zhvillohet për t'u çuditur, si ndonjë smundje e rezikshme që gjen truallin e përshtatshmë. Një autor angles, Guppy, në librin e tij "The Salomon Islands", thotë se kur i shpinin banorët e nisivet Salomon në arkipelin Fidji ose në Qucensland për t'i vënë në punëra bujqësore, një pjes' e tyre vdisnin në vapor prej nostalgjië.

Dhëmbshurija e atdheut nuk është rrënjosur vetëm në zëmrat e atyre që janë vendosur në tokën prindore, po edhe në nomadët të cilët hidhen her ketu her aty, si mbas nevojave të jetës. Këta të fundit nuk i shikojnë me një sy vëndet ku kalojnë; tërhiqen më shumë prej fushave q'i zënë si të tyret. Si provë munt të rëfejmë Nishinamët, një tributë nomadësh në Kaliforni, të cilët e kujtojnë me mall luginën, kodrinën ose rafshinën q'e quajnë si atdhen e tyre.

Faktorët që forcojnë njësinë kombëtare, gjuha, raca, organizata e përbashkët etj, e ndezin ndienjën patriotike; lidhin bashkatdhetarët midis tyre. Nga ndonjëherë shkakëtojnë një simpatni midis njezëvet që janë prej kombësië të ndryshme Berberët, të cilët jetojnë në malet Atlas, ushqejnë një urrejtje të madhe për evropjanët, për çdo gjë që ka të bënë me qytetërimin oksidental; po kur pjekin evropjanë që flasin gjuhën e tyre, zbuten dhe i vështrojnë me një sy t'embël.

Patriotizimi, si çdo ndjenjë tjetër, e çmon më shumë se sa vlen objektin e vet,

të cilit i detyron forcën, gjith ashtu i shton dhe cilësitë. Bashkë me dashurin e atdheut përzihet dhe dashuri e vet-vehtes. Përgjithësisht patrioti e zë kombin e tij më të mirë dhe më të lartë nga kombet e tjerë. Në këtë pikë s'ka përjashtim as në shoqërit' e prapambetura: Esqimotë besojnë se, në fillim të botës, Zoti u mundua të krijonte një njeri të përsosur; mirpo, në provën e parë, nuk ja arriti qëllimit; krijesa doli plot me të meta; Përndryja e hodhi dhe e quajti koblu-na, do me thënë njeri i bardhë. Në provën e dytë, bëri krijesën e përsosur dhe quajti in-nu do me thënë esqimot.

Indianët e Michiganc-it (Amerikë), që thirren Chippewas, kur dikush bën ndonjë marrëzi, përdorin një fjali që ka këtë kupë tim " i trashë nga mendja si një i bardhë..

Kranz i, i cili ka shkruar një histori të Groenland es, na tregon këtë ngjarje: Një Groenlandes pa një burrë prej një kombi të huaj; ky ishte i ndershëm, i butë dhe i përlulët dhe ay tha "Eshtë, edukuar që mirë sa ne..

Besime dhe idera të tilla i gjejmë dhe në popujt, që kanë një qytetërim të moçmë. Kinëzët i mësojnë fëmijët të besojnë se

janë më të lartë nga popujt e tjerë. Në librat e tyre, sa herë që flasin për të huajt, do të shtojnë ndo një cilësor lëndonjës: i quajnë të paditur, l'aspër kokëfortë, të dobët, etj., me një fjalë, i marrin për më të ulët nga vehtja e tyre. Për Konfiscius-in, Kina ishte mbretëria qëndrore m'e rëndësishme në këtë botë; përtej kufivet të saj nuk kishte veçse njerës të dobët dhe barbarë.

Sa për Izraelitët vëndi i tyre ishte "një vënd fort i mirë.., "ku rjedhin qumështi dhe mjalti.., "m'i bukur' i të gjithë vëndevet.., ku banon një popull i Shënjtë, i zgjedhur prej Zotit. Persët, Grekët, Romanët, çdo popull tjetër i vjetër ka pasur për vehten e tij idera madhështore.

Prej të gjitha këtyre që thamë munt të nxjerrim një përfundim: Kur dëgjojmë dokënt prej ndonjë populli t'ulët, të prapambetur, të mburret me vëndin e tij, me gjuhën e tij, me racën e tij, me zakonet kombëtare, le të mos habiten i Veprim'i tij, i shkakëtuat prej ndjenjës patriotike, është krejt i natyrshmë. Për cilindo, trashëgimi kombëtar, sido qofitë, ka një vlerë të rallë.

Fejzi Dika

Principet e shkollës.

Këtu më poshtë do të qekim principet themelore të shkollës së sotme.

Cilët janë këta principe themelore të shkollës ?

a) Shkolla shkath, drejton — pa e thyem — vullnetin e nxënësit. Puna e shkollës është me disiplinuem energjit e jo me i shtypun, me zgjuem arsyen e jo frikën, me zhvilluem personalitetin e çdo fëmije e jo me i modeluem në nji tip të njiformshëm. Njerëzit që ka me formue kjo janë të lirë e jo subjekte. Ideali i shkollës është gjithëmonë nji nga aspektet e idealit shtetnuer.

b) " bën që të veprojë shpirti " është nji nga maksimet themelore të shkollës.

Nuk është koha më kur nxënësi qëndronte përgjumësh e memec në mësimet e mësuësit: përkundrazi ai flet me gëzim e bashkëpunon me mësuësin e 'tij me aktivitet, me dijen e 'tij të natyrëshme. Kështu intelligjenca e 'tij prifet, fiton fuqi e shkathtësi. Jo më verbalizma, jo më mësimet të grumbullueme me forcë: shpirti nuk është nji enë, që duhet mbushun; ai është nji fuqi e qenëjes s' onë dhe zhvillohet n' ushtrime.

c) Shkolla çmon që nji qenëje njerëzore të formohet jo për së jashtmi, po për së mbrendëshmi, e, pa mohuem se në punë të edukacionit e të njohive ka nji farë mekanizme, ajo hudh posht gjithë sistemet,

që maten me e bëmë nxënësin një automat.

Shkolla nuk ndreq, por rrit. E pra e vetmja metodë qi i vjen është metoda liberale.

d) E hapët për të gjithë nxënësit, ep një mësim morali independent nga të gjithë doktrinat fetare, eksklusivisht të bazueme mbi eksperiencën e mbi arsyen. Me të drejtë i vjen keq që të mos preki nxënësit e familjet në ndjenjat e 'tyne fetare, por me gjith' atë ajo vëzhgon me një kujdes të plotë me respektuem asnjënjësin më absolute në pikpamje të konfesionit.

e) Shkolla nuk mëson për qejfe të tekave e të fantazis. Kjo ka disa rreglla themelore, të cilat ja ka diktueim psikologjija dhe eksperiencia, e prej këtyne kërkon aplikimin. Kërkon p sh. të ushtrojë ndijat e fëmijës, para se me i u-drejtueim inteligjencës së 'tij, që të shkojë bashkë me 'të, prej të njoftunavet në të panjoftunat, prej të lehtavet në të vështirat, prej konkretit në abstraktin. Porosit mësuësit-një lloj me një mëndje në këtë punë me Jean Jacques Rousseau-n — për mos me harruem kurrë që ata kanë para 'tyne fëmijë e jo burra dhe ngul këmbë me ju folë atyne si fëmijë. Me të vërtetë mësimi duhet me qenë i përshtatun moshës dhe zhvillimit intelektual të fëmijvet; nevojisht ndjek një rrugë progresive.

f) Me mësuem pak është një nga rregllat esenciale të shkollës. Kjo nuk ep veç se një numër të kufizuem njohnish, por do që këto njohni, të zgjedhuna me kujdes, të çfaquna në mënyrë q' inteligjencat e njoma të munden me i asimiluem mirë, t' u

sigurojmë nxënësvet një dije praktike plotësisht të pasunueme me nevojat e ardhëshme të tyne.

Me mësuem pak, por mirë është ideali i 'sajë.

g) Modeste, njikohësisht dhe ambicioze, do që mësimi i 'sajë, sado i ngushtë qoftë, të ketë një karakter edukativ. Tue mësuem nxënësit, po n' atë kohë ajo zhvilloh dispozitat intelektuale të 'tyne: shpirtin vezhguës, kujtesën, gjykimin dhe arsyen. Qëllimi i 'sajë në këtë punë është, që tue i bëmë nxënësit me dashun shkencat, të mundin me vijuem ata vet me u-mësuem më vonë. Ajo u bën një shërbim të paçmueshëm. I armatos me mjete të vjeshme pune, me ndihmën e të cilave do të mundin, në të ardhëshmen, me forcuem, me kompletuem, ose me rindertuem në nevojë një dije shpesh herë superficiale e gati me u-fikë. " Në të gjithë njohnit ka asish që vdesin, asish që duhet të vdesin tue rënë në harrim, edhe ka gjithashtu asish që nuk dijnë vdesin. Ato që vdesin janë format materjale të dijës, e ato që nuk vdesin, janë shprehit e observacionit, të gjykitit e t' arsyerimit, të depozitueme mbrenda në shpirtat. Këto shprehit janë substanca e shpirtit, janë shpirti vet. Me i krijuem më të afërmes qenëje njerëzore atë që nuk vdes, vet substancën e shpirtit, shpirtin, duhet para së gjithash me punuem shkolla. (")

P ë r k t h i m

Al Myftiu '27.

(¹) Leon Deries.

Të rritësh një fëmijë, d. m. th. ta formosh së brëndëshmi.

Mme NECKER DE SAUSSURE

Mësuesi do të jetë i mësuem.

Që mësuesi të jetë personifikationi i dijes, lypet të njohin shumë mirë atë të cilën do me u a mësuem të tjerve dhe mjetet ma të thjeshtat t'realizuese të qëllimit të caktuem. Prandej pergatitja ma e shkëlqyeshmja e mjeshtres së mësuesit t'ardhëshëm asht paisja me një dije të shndoshtë dhe të plotë të lëndës dhe të methudhës së mësimit

Pedagogjia nuk asht mënyra për të mësue atë që s'e di. Për të thanë një idë, duhet t'a kemi, duhet t'a kuptojmë na për t'ua shfaqë mbasandej kjarë të tjerve; duhet lenda e nevojshme të cilën do t'u a mësoj më të tjerve. Mësimi i vërtet nuk mud të jetë veçse mësimi i vet-vetes; pse kurr të flasim mbi një lëndë për të cilën s'kemi kurrfarë njohunije të plot, s' do të kemi as tonin as lëvizjen as gjallin; por ma tepër shpirti shqetsohet dhe mësimi vjen e bahet ma i pëveprueshëm. Mësimi i moralit, i gjuhës, i shkencave i gjeografisë edhe i historisë asht i percipët dhe abstrakt kur mësuesi nuk di ma shumë se atë, që do t'u a thotë nxanësve. A thue shifet nevoja me dijtë aq shumë gjana për t'u a mësuem fëmijve të vegjël? Po çka u vijnë mësuesave t'adhëshëm, kimija, gjuhët e gjalla, letersija të cilat u mësohen atyne e që ata vetë s'do t'u a mësojnë kurr? Asht gabim madje gabim i randë asht një mendim i till, i cili mund të jetë edhe i damshëm. Pse në qoftë se dijmë shumë duhet të thomi shumë. Po pat mësuesi njohuni të percipat dhe të shkurtat, ai nuk mund të jetë i thjesht. Mësuesi nuk ka nevojë që të jetë një dijetar, nemos tjetër të ket një dije të shndosh dhe të hapët që të ia zbusi pakëz shpirtin; pra me qenë dijetar, dijetar në masën modeste që përmendën. Mësuesi që zotnon lenden

e tij i shef më sëmiri mardhanjet e njohunive që kanë në mes të tyne.

Puna që ka randsinë ma të madhe në një shkollë fillore asht mësuesi e në mësuesin asht methudha. Çdo mjeshtër ka një methudhë; prandej edhe mësuesi ka methudhën e të të mësuemit. Me veprue methudhikisht do të thotë, me pasë një mendim drejtues dhe një plan mësimi; asht me i vënë dispozition, me i organizue dhe i hartue mendimet dhe veprimet; asht me kerkue mjetet ma të thjeshtat për t'i çue në vend ma me siguri dhe shpejti qëllimin e caktuem.

Sa ma elementari asht një mësim aq ma shumë duhet të jetë i caktuem, i ushqyem me punë dhe me fytyra të gjalla; pse vetëm punët dhe fytyrat flasin në shpirtin e fëmijës dhe nguliten ma letë në mendje të tyne.

Mbasasi veprimi i mësimit asht një nga detyrët ma të nalta me të cilat mund të ngarkohet një njeri, mësuesi, përveç cilësive të tjera, duhet të jetë i lëndës. Prandej çfardo kuptimi i njëj anëshëm asht i gabuem. Kush don të shtij në veprim çka t'i bijn ndër mend ase me e bazue mësimin përmbi sofismat ditunore, jashtë me këtë njeri Kush nuk e ka fuqinë didaktike ma tepër se vullndetin e mirë e të fort, atëherë atij kemi me i kushtue një vend modest, me gjithse na dhimet mbasi ai vetë e ndien se tregon karakterin dallues të së perkundertës, se mudshmenija i rri mbrapa vullndetit, se me fjalë të tjera, qet ma pak fryt se s'atë deshron. E për në qoftë se në një mësues me personalitet asht zhvillue ma fort një anë ase një cilsu ma tepër se tjetra, kjo mund të barazohet së pakut nga dhantitë e perkundërta të njëj mësuesi tjetër.

Elbasan Dhetor 1936.

Sh. Arra

që maten me e bëmë nxënësin një automat.

Shkolla nuk ndreq, por rrit. E pra e vetmja metodë qi i vjen është metoda liberale.

d) E hapët për të gjithë nxënësit, ep një mësim morali independent nga të gjithë doktrinat fetare, eksklusivisht të bazueme mbi eksperiencën e mbi arsyen. Me të drejtë i vjen keq që të mos preki nxënësit e familjet në ndjenjat e 'tyne fetare, por me gjith' atë ajo vezhgon me një kujdes të plotë me respektuem asnjënësin më absolute në pikpamje të konfesionit.

e) Shkolla nuk mëson për qejfe të tekave e të fantazis. Kjo ka disa rreglla themelore, të cilat ia ka diktuem psikologjija dhe eksperiencia, e prej këtyne kërkon aplikimin. Kërkon p sh. të ushtrojë ndijat e fëmijës, para se me i u drejtuem inteligjencës së 'tij, që të shkojë bashkë me 'të, prej të njoftunavet në të panjoftunat, prej të lehtavet në të vështirat, prej konkretit në abstraktin. Porosit mësuësit-një lloj me një mëndje në këtë punë me Jean Jacques Rousseau-n — për mos me harruem kurrë që ata kanë para 'tyne fëmijë e jo burra dhe ngul këmbë me ju folë atyne si fëmijë. Me të vërtetë mësimi duhet me qenë i përshtatun moshës dhe zhvillimit intelektual të fëmijvet; nevojisht ndjek një rrugë progresive.

f) Me mësuem pak është një nga rregllat esenciale të shkollës. Kjo nuk ep veç se një numër të kufizuem njohnish, por do që këto njohni, të zgjedhuna me kujdes, të çfaquna në mënyrë q' inteligjencat e njoma të munden me i asimiluem mirë, t' u

sigurojmë nxënësvet një dije praktike plotësisht të pasunueme me nevojat e ardhëshme të tyne.

Me mësuem pak, por mirë është ideali i 'sajë.

g) Modeste, njkohësisht dhe ambicioze, do që mësimi i 'sajë, sado i ngushtë qoftë, të ketë një karakter edukativ. Tue mësuem nxënësit, po n' atë kohë ajo zhvillon dispozitat intelektuale të 'tyne: shpirtin vezhguës, kujtesën, gjykimin dhe arsyen. Qëllimi i 'sajë në këtë punë është, që tue i bëmë nxënësit me dashun shkencat, të mundin me vijuem ata vet me u-mësuem më vonë. Ajo u bën një shërbim të paqumëshëm. I armatos me mjete të vjeshme pune, me ndihmën e të cilave do të mundin, në të ardhëshmen, me forcuem, me kompletuem, ose me rindertuem në nevojë një dije shpesh herë superficiale e gati me u-fikë. " Në të gjithë njohnit ka asish që vdesin, asish që duhet të vdesin tue rënë në harrim, edhe ka gjithashtu asish që nuk dijnë vdesin. Ato që vdesin janë format materjale të dijes, e ato që nuk vdesin, janë shprehit e observacionit, të gjykimit e t' arsyetimit, të depozitueme mbrenda në shpirtinat. Këto shprehi janë substanca e shpirtit, janë shpirti vet. Me i krijuem më të afërmes qenëje njerëzore atë që nuk vdes, vet substancën e shpirtit, shpirtin, duhet para së gjithash me punuem shkolla „ (1)

P ë r k t h i m

Al Myftiu '27.

(1) Leon Deres.

Të rritësh një fëmijë, d. m. th. ta formosh së brëndëshmi.

Mme NECKER DE SAUSSURE

Mësuesi do të jetë i mësuem.

Që mësuesi të jetë personifikationi i dijes, lypet të njohin shumë mirë atë të cilën do me u a mësueum të tjerve dhe mjetet ma të thjeshtat rrealizuese të qëllimit të caktuem. Prandej pergatitja më e shkëlqyeshmja e mjeshttris së mësuesit t'ardhëshëm asht paisja me një dije të shndoshtë dhe të plotë të landës dhe të methudhës së mësimit

Pedagogjija nuk asht mënyra për të mësue atë që s'e di. Për të thanë një idë, duhet t'a kemi, duhet t'a kuptojmë na për t'ua shfaqë mbasandej kjarë të tjerve; duhet landa e nevojshme të cilën do j'u a mësuj më të tjerve. Mësimi i vërtet nuk mud të jetë veç e mësimi i vet-vetes; pse kurr të flasim mbi një landë për të cilën s kemi kurrfarë njohunije të plot, s' do të kemi as tonin as lëvizjen as gjallnin; por ma tepër shpirti shqetsohet dhe mësimi vjen e bahet ma i pëveprueshëm. Mësimi i moralit, i gjuhës, i shkencave i gjeografisë edhe i historisë asht i percipët dhe abstrakt kur mësuesi nuk di ma shumë se atë, që do t'u a thotë nxanësve. A thue shifet nevoja me dijte aq shumë gjana për t'u a mësueum fëmijve të vegjël? Po çka u vijnë mësuesave t'adhëshëm, kimija, gjuhët e gjalla, letersija të cilat u mësohen atyne e që ata vetë s' do t'u a mësojnë kurr? Asht gabim madje gabim i randë asht një mendim i till, i cil mund të jetë edhe i damshëm. Pse në qoftë se dijnë shumë duhet të thomi shumë. Po pat mësuesi njohuni të percipata dhe të shkurtat, ai nuk mund të jetë i thjesht. Mësuesi nuk ka nevojë që të jetë një dijetar, nemos tjetër të ket një dije të shndosh dhe të hapët që të ia zbusi pakëz shpirtin; pra me qenë dijetar, dijetar në masën modeste që përmendën. Mësuesi që zotnon landen

e tij i shef më sëmiri mardhanjet e njohive që kanë në mes të tyne.

Puna që ka randsinë ma të madhe në një shkollë fillore asht mësuesi e në mësuesin asht methudha. Çdo mjeshtër ka një methudhë; prandej edhe mësuesi ka methudhën e të të mësueumit. Me veprue methudhikisht do të thotë, me pasë një mendim drejtues dhe një plan mësimi: asht me i vënë dispozicion, me i organizue dhe i hartue mendimet dhe veprimet; asht me kerkue mjetet ma të thjeshtat për ti çue në vend ma me siguri dhe shpejti qëllimin e caktuem.

Sa ma elementari asht një mësim aq ma shumë duhet të jetë i cak'uem, i ushqyem me punë dhe me fytyra të gjalla; pse vetëm punët dhe fytyrat flasin në shpirtin e fëmijes dhe nguliten ma letë në mendje të tyne.

Mbas veprimi i mësimi asht një nga detyrët ma të nalta me të cilat mund të ngarkohet një njeri, mësuesi, përveç cilësive të tjera, duhet të jetë i landës. Prandej çfardo kuptimi i njëj anëshëm asht i gabuem. Kush don të shtij në veprim çka t'i bijn ndër mend ase me e bazue mësimin përmbi sofismat ditunore, jashtë me ketë njeri Kush nuk e ka fuqinë didaktike ma tepër se vullndetin e mirë e të fort, atëherë atij kemi me i kushtue një vend modest, me gjithse na dhimet mbasi ai vetë e ndien se tregon karakterin dallues të së perkundertës, se mudshmenija i rri mbrapa vullndetit, se me fjalë të tjera, qet ma pak fryt se sa deshron. E për në qoftë se në një mësues me personalitet asht zhvillue ma fort një anë ase një cils ma tepër se tjetra, kjo mund të barazohet së pakut nga dhantitë e perkundërta të njëj mësuesi tjetër.

Elbasan Dhetor 1936.

Sh. Arra

Duke vërejtur . . .

Si u-binda që "shëmbëlla", ka fuqi të madhe Edukative.

Shumë herë njeriu vëzhgon, por nuk di se ç'farë vëzhgon; vërejtjevet që bëjnë, pa dashur, nuk di t'u japë një kuptim. Kjo ngjet mbassi na jemi të pashitjelluar në punë të dijes psikologjike dhe, si pasojë, nuk jemi të zot që "duke parë", të bëjmë vëzhgime; nuk dijmë se nën çdo lëvizje të njeriut — dhe veçanërisht të fëmijës — fshihet një fenomen psikik me burim dhe shkak më vete. Do të ishim plotësisht të formuar në dijen psikologjike sikur të dinim të analizonim dhe të spjegonim të gjitha ngjarjet e jetës së njeriut.

Fatkeqësisht nuk ndodh kështu; na fort rrallë vëshgojmë, duke shikuar. Të shumtën e herës nuk jemi të zot të përqëndrojmë vëmendjen t'ona dhe të spjegojmë një fenomen me anën e vëshgimit. Në këte mënyrë ato që mësojmë nuk përfitojmë t'i nxjerrim nga jeta. Ja se ç' më takoi të dëgjoj një ditë: një mëmë i tha djalit të saj "Agim eja këtu të keqen nëna, të të laj pak . . . Agimi ishte 6-7 vjeç, nxënës në klasën e parë të shkollës fillore. Së pari nuk deshi të shkonte. Mirpo nëna, me përkëdheljet e sajë bindëse, filloi ta lajë.

Si e pastroi mirë në duart, në kokë dhe në fytyrë, fëmija shikoi një herë me vërejtje duart dhe i tha nënës: më laj edhe një herë duart me sapun — Përse? — pyeti nëna e habitur — Dua t'm'i bësh të bardha si të mësuësit — ia pret përnjëherësh fëmija. Kaqë që Me gjithë mbresën e fortë, që më la gjesti i atij nxënësi të vogël, nuk i gjeta as një "burim", fjalës së tij.

Si kaloi shumë kohë mësova se njeriu është i pajosur prej natyre me fuqinë e imitimit. Këtë instinkt të imitimit më tepër se kushdo e ka fëmija. Ky shtyhet së

brëndëshmi gjithënjë të imitojë. Çdo gjë i lë një mbresë të fortë dhe ka prierjen ta imitojë qoftë ajo e mirë a e ligë. Për këtë këshillohet që mësuesi të jetë "shëmbëll" e nxënësve për ato që predikon. Këtu e kishte burimin gjesti i atij nxënësi të vogël: duke marrë "shëmbëll", nga mësuesi, i deshte duart të bardha si ay. Tani një veshgim "retrospektif" i asaj ngjarje më kthjelloi kuptimin e njëj fenomeni psikologjik.

Po "shëmbëlla", ka fuqi edukative shumë më të madhe se ajo që treguam më lart. "Shëmbëlla", në të vepruar dhe në sjellje, moralisht, është më e fortë se sa një këshillë e predikuar njëqint herë resht. Këte nuk do të mendohej t'ua provonj me arësytetime por me kallzimin e një ngjarje që kam vërejtur: Një ditë kisha dalë për të shëtitur. S'kisha ecur shumë kur më ranë syt në një pemë, nën të cilën pash 3-4 fëmijë të ulur këmbë-kryq; ishin nxënës shkollë. Kur më panë u-çqetësuan. Që të kënaq kureshtjen t'ime, u-afrova të shoh se ç'bënin; krejt i habitur vura re se luanin bixhoz. U fola pakë dhe disi i qërtova. Zura t'i këshilloj duke u-treguar përfundimet e këqia të kumarit. Po predikonja mirësjelljen kur njeri nga ata (që, siç duket, nuk kishte luajtur) më tha: "Zotni të gjitha këto që na the na i ka përsëritur mësuesi në klasë shumë herë. Unë, pa humbur kohë, përfitova nga ky rast të theksoj edhe një herë këshillat e mja; dhe ika

Pas disa ditësh takova në një rreth burrash, të shumtët e të cilëvevet qenë prindër fëmijësh. Në bisedim e sipër, ra fjala tek mësuesi. Kumarxhi i math — tha njeri — Me të vërtetë — i a priiti tjetri — terë ditën në kafene e kam parë. Në çdo

grumbull kumarxhinjsh nuk mungon mësuësi i ynë.

Kur dëgjova këto fjalë, pa dashur, më erdhi ndërmënd skena e fëmijve shkollarë, që i gjeta duke luajtur. Passi pata rastin ta shoh disa herë edhe vetë mësuësin në tymin e kafeneve duke luajtur bixhoz, thash me vehte: fëmijt s' paskan faj, kanë ndjekur "shëmbëllën, e mësuësit të 'tyre. Këtëj thoshite njëmijë herë një këshillë, andej vepronte kundra asaj. Predikonte një gjë dhe bënte një tjetër. Do të kishte bërë mirë si kur t'u kishte thënë fëmijve: " bëri si Ju them unë, por jo si veproj unë, si u-tha prifti katundarëvet, kur e ndaloi priftëreshën t' i japë këmishën lypësit.

Duhet të jemi dhe pak "konsequent" n' ato që themi. Po s' dhamë "shëmbëllën, e atyre që predikojmë, këshillat t' ona. Pa dyshim, do të jenë fjalë në erë. "Shëmbëllë, ka një fuqi të çuditëshme edukative; pa këtë këshillat nuk vlejnë. " Shëmbëllë, drejton çdo njeri dhe më tepër fëmijën. Verejtjet që fregova më kanë bindur plotsisht për vlerën edukative të "shëmbëllës, dhe më kanë shtyrë t' i japë të drejtë atij t' huajit që ka thënë: **Il y a dans l' exemple une puissance qui surpasse toutes les autres; on redresse autrui en marchand droit.**

Harilla Kuçuli

Nji pyetje

Mësuësi ose ma mirë të themi edukatori në të zbatuemit e mjeshtëris së 'tij has mjaft pengime dhe shumë herë takon në problema pedagogjikë mjaft interesante, zgjidhja e të cilave nuk është aq e lehtë.

Do të ishte mirë, më duket, sikur në të këtilla raste ai t' i shfaqte këto problema e t' i rritte mendimet e 'tij me shokë të afërt e të largët, gojarisht ose me shkrim, me anë të ndonji riviste ose organi t'jetër.

Unë po filloj në këte numur të "Normalistit, me nji pyetje që më duket sa interesante aqë edhe e rëndësishme për shkollën t'onë:

Ja problema :

Në fillim të vitit shkolluer nji mësuës u ep nxënësvet të rendit të V të këte themë hartimi për ta zhvillue: **"Dita e parë e shkollës, ."**

Ja nji hartim i nji nxënësi të këtij rendi, hartim tipik, që më ka lënë nji vrragë aqë të fellë, sa s'më harrohet kurrë:

Hartim

- 1) Ditn hon filloj shkolla
- 2) Vi shkoll burg shkolla
- 3) Atje gjej kalamajt
- 4) Dal prej shkolle shkoj shpi.

Ju ndoshta mund të mendoni se kjo sqenë, për të qa e për të qeshë, ka ngja në ndonji skaj të Shqipnis, ku nxënësit nuk kanë pasë rast të marrin mësim të rregullshëm Jo, jo, Zotni, por në nji qytet fort të madh të Shqipnis s'onë dhe jo para nji shekulli, por para dy vjetësh.

Pyes :

Cili është shkaku i nji hartimi të tillë? (e mos të harrojmë se shumica e rendit në fjalë ka shkruë kështu). Si mund ta binte n'udhë ky mësuës rendin e 'tij? (deri në nji farë pike) Dhe si duhet të bëhet hartimi (ose edhe mësimet e tjera që i ndihmojnë këtij), që të mos mbërrijmë në nji përfundim aq të dobët?

U lutem arsimtarvet shqiptarë të kenë mirësin me shkruë disa rrjeshta, ku të shfaqin mendimet e 'tyne mbi këte çështje dhe t'ia dërgojnë "Normalistit .. Këtij mb' anë t'jetër i lutem të botojë nji ose dy nga shkrimet që i gjenë më interesante dhe për të tjerat të na baje nji statistikë mbi numurin e personavet për çdo faktor në punën e hartimit, të cilit ata i apin më rëndësi.

Kur di të pyesësh, di të mësosh.

Shpresoj se do të kenë mirësin me dërgue shkrime jo vetëm mësuesit e mësueset, por edhe inspektorët, të cilët kanë pasë rast me pamë shumë hartime e metoda të ndryshme, si edhe profesorët e gjuhës të shkollave të mesme, për të cilët këjo çeshtje më duket se nuk është pa interes.

Këte për të mirën e arsimit t'omë. Të shpresojmë.....

S. Papanisto.

Provë mësimi dhanun në klasën e III të t' Ushtrimores.

Elbasan 23/XI/36

Landa : Mësim jete

Thema : Voji i ullinit

Mjete mësimi : Voj ullini me kalitetet e ndryshme; një gotë me ujë dhe disa kokra ullini.

Dispozisioni

1) Ngjyra, shija dhe cilësit e tjera të vojtit.

2) Nga e nxjerrim vojnin e ullinit.

3) Si fabrikohet.

4) Kalitetet e ndryshme të vojtit dhe dhe dallimi midis 'tyne.

5) Përdorimi i vojtit : për ushqim, për dritë, për fabrikimin e sapunit dhe për të lye maqinat.

6) U-tregohen nxanësve kalitetet e ndryshme të vojtit. u-jepet disave për t' i shijuem, u-bàhet prova për me u-vërtetuein se voji është më i lehtë se uji.

Hyrja. Mësuesi u-tregon nxanësve një shishe, e cila ka mbrenda voj ullini, dhe i ban ata që të tregojnë se ç'farë ajo ka brenda. Ata do të thonë se ka voj ullini dhe kështu mësuesi u-tregon qëllimin e mësimi: Sot ne do të flasim për vojnin e ullinit.

Paraqitja. Ç'farë ngjyre ka voji? Nnanësit tue e pasë parasysh natyrisht kanë për ta treguem ngjyrën e 'tij. Shijonie vojnin e ullinit dhe më diftoni se si ju duket.

Voji i ullinit është pak i shijshëm, si i neveritshëm. Mësuesi: Po ta zhysim gjithë në vojnin e ullinit dhe mbandaj ta qisim prapë, ç'farë ka për të mbetë në gjithë? Nnanësi. (Përgjigjet me fjali të plotë) se ka për t' u-ngjijtë voji. Mësuesi: Po ta mbamë gjithë, që e kemi zhjyë në voj, drejt ç'farë do të bajë voji? Nx. do të rreshqasë Mës. Po të zhysim edhe gjithë tjetër në ujë dhe ta qisim prapë, si do të na duken neve të dy gjithë? Nx. Njani gjithë q' e kishim zhjyë në voj është më i ndritshëm. Mës. Pse? Se pse voji është i shndritshëm. Mësuesi. Po të marrim një gotë ujë dhe mbrenda t' i hedhim voj dhe t' a përziejmë, ç'farë do të shofim? (Në qoftë se nnanësit nuk e dinë, atëherë u-bàhet prova dhe ata kanë për ta pa se voji është më i lehtë se uji). Mësuesi derdh pak voj dhe pak ujë dhe i ban nnanësit që të tregojnë ndryshimin që panë në derdhje, se si voji derdhet më me ngadalë se uji dhe pa zhurmë. Mësuesi: Ku e vemë vojnin? Nx. Në për shishe, qype e enë të ndryshme. Pse? Se pse derdhet. Cilat sende të tjera derdhen? Nx. Uji, uthulla, vena, rakia. Si i quajmë ato sende që derdhen? (Bàhen që të tregojnë se i quajmë langje). Ç'ka është pra voji? një lang.

Bàhet një përsëritje e cilësive të vojtit, tue i tregue nnanësit me fjalish të bukura e të mira dhe me konstrukcion falish të drejtë (se pse qëllimi i mësimi të jetës është, që të mësojnë fëmija bukur e mirë).

Mësuesi: Nga e nxjerrim vojnin e ullinit? Nga ullini. Kur? Në dimën. Pse? Se pse në dimën piqen ullinjët. Si i kuptojmë ne se janë pjekë ullinjët? Se pse nxihen (U-tregohen disa kokra ullini).

Si e nxjerrim vojnin?

(Me qenë se Elbasani produkton voj ullini nnanësit do të kenë pa se si e nxjerrin dhe kështu dy ose tre, njani mbandaj tjetrit tregojnë mënyrën). Në-rasë se ata s' e dinë u a tregon mësuesi shkurt e shpejt.

Mësuesi: Kush prej jush ka shkue

ndonjëherë me ble voj? Vetëm një çmim ka voji? Pse? Se pse njani është më i mirë dhe tjetri më i dobët. Si e kuptojmë neve? Nga ngjyra. Pse? Se voji i mirë ka ngjyrën e florinit, kurse ai i dobëti atë të blertë. Po më si e kuptojmë? Nga shija. (Në qoftë se këto nxënësit nuk i dijnë u a tregon mësuesi).

Për ç'ka na hynë në punë voji i ullinit? Për ushqim, për dritë, për sapun edhe për të lye maqinat, që të shkasin më mirë e të mos ndryshken. (Këto nxënësit i tregojnë të nxitun prej pyetjesh të vulltëshme nga ana e mësuesit).

Përmbledhja Bahet përmbledhja e atyne që u folën gjatë mësimit, d. m. th, e atyne që janë shënuar në dispozicion.

Ushtrimi Dramatizohet mësimi për t'u-bà më interesant.

Mësuesi çon dy nxënë, ku njani përfaqëson tregëtarin dhe tjetri blerësin e vojit. Kështu blerësi përpiqet me anën e shijes dhe të ngjyrës të dallojë kalitetet e ndryshme, dhe tregëtari u-cakton çmimet si mbas kalitetit.

Çohen disa nxënë të tjerë. Këtyre u mbyllën sytë dhe nxiten që të dallojnë ujin prej vojit me anën e të prekunit edhe të shijes. Në këtë mënyrë ushtrohen sa u-mësuan për vojin

Irakli Kasneci '37.

Provë mësimi

Dhanun në kl. e IV të
t'ushtrimores Elbasan

Landa: Mësim Natyre

Tema: Qymyri i drunit

Mjete: Copa drujsh (dushku e lisi)
copa qymyri të përgatitun mir dhe keq,
pluhun qymyri

Dispozicjoni:

- 1) Përgatitja e qymyrit,
- 2) Veçorit e qymyrit.
- 3) Përdorimi i qymyrit.
- 4) Karboni dhe damet — Masat që duhen marrë.

Shënim

Hyrje Mbassi mësimi ma i afërm ka qenë: drujt e pa frytshme të pyellit. Hyrja e këtij mësimi bahet në këtë mënyrë: Kush do ti kallzoi mësuesit disa nga drujt e pyellit: Nx. ahu, vidhi shkoza, lisi, dushku etj. Përse i përdorin kat. gjithë këto drut? (Nx. për t'i shitë e për t'i bamë qymyr.

Paraqitja 1) Paragatitja e qymyrit - Kush ka pa prej jush se si bahet qymyri? Tregohet prej disave që mund të kenë pamë ose ndingjuem. Pastaj për t'i u-ngulitë më mir u kallzohet dhe prej mësuesit një herë, por në bashk-punim me nxansit. Për me e ba ma intuitiv vizatohet tue folun prej mësuesit.

Ma para kat. presin drut (lisi e dushku) copa të gjata dhe i bien në vendin ku do të bahet qymyri. Me se i pret kat. drut? (Nx. me sapatë, naxhakë sharrë etj). Drut e preme i çojnë në vendin ku do bahet qymyri. Kat. në fillim bajn një gropë si nja 2 pëllambë të fellë dhe në mest të saj ngulin tre huj të gjatë. Drut e vogla i mbështesin pran hujvet tue i vumun pjerrtas. Pse i vem pjerrët copat e druvet? Nx. që t'afrohen dhe të ndizen ma shpejt. Mbassi t'i kemi vumun të gjitha copat e drunit stivë i mbulojmë sipër me një shtresë dheje të njomë 2-3 cm. trash tue i lanë vetëm dy brima për anësh e në fund të furrës. Pse e mbulojmë me dhë? Nx. turrën e druvet e mbulojmë me dhe që drut kur të digjen mos bahen hi. Mbassi të kenë përgatit turrën e druvet i apim zjarrin në një brimë të tretë që lihet apostafat për atë punë. Në mest të brimave tjera Tregohet prej mësuesit në vizatim që ban ay vet. Kur i vë zjarrin furrës në fillim shifët se del një tym i zi, i cili pak nga pak kthjellohet e ma në funt kthjellohet fare. Këtu për me nxitë vet vepimin e nx. pyeten pse në fillim del tym i zi? Nx. Në fillim tymi del i zi pse drut s'jan ndezun mirë. Mës. Po pastaj pse kthjellohet? Nx. kthjellohet pse drut ndizen mirë.- Këtë gjë e kan vumë ré fëmit edhe nëpër shtëpijat e tyre kur ndez

nana zjarrin. Mbas të dali tymi fare i kthjellët katundari kupton se qymyri asht djegun mirë në qarkun e brimavet që ka pas lanë çelë dhe çel dy brima tjera; M. Kur i mbyllim keto dy brima? Nx. kur të dali tymi i kthjellët. Kështu veprohet deri sa të bahet e gjithë turra e druvet mbasandej i mbyll të gjitha brimate Mbas 4-5 dite, si të jetë ftofun furra, e çelin dhe e marrin qymyrin.

2) Vecorit e qymyrit Qymyri që bahet si kur tham sipër qellon nga një herë që nuk digjet mirë. Tregohet prej nx. se qymyri që nuk asht pregatit mirë nuk 'ka ngjyren të zezë asht i randë digjet me tym (tregohet një copë dhe kqyret mirë) kurse qymyri i pregatitun mirë asht i zi, i lehtë, digjet pa tym, asht edhe zanuer (tregohet një copë kqyret mir, kapet me dorë përplasat dhe nxjerr një zë të hollë) Kallzohet se thengjilli i drunit asht një pastrues i mirë. Në qoftë se hudhim pluhun qymyri në një lang që përmban erë të keqe, kjo erë hum se thengjilli i drunit thith gazin me anën e poreve që ka. Në për katunde që 'kan ujën e trubull të burimit e shkojnë sipër një shtrese qymyri i cili thith dhe përmba gjith llucin e ujit. Pluhni qymyrit përdoret dhe për të lamun dhambët.

Përdorimi i qymyrit. Përse e përdorim Qymyrin? nx. Qymyrin e përdorim për t' u ngrohë dhe për hekur. Ku e ndezim Qymyrin? Qymyrin e ndezim në për tagare ose në kofitor n'oxhak. Kur asht qymyri i pa ndezun mir nxjerr sipër njëflak jeshile që quhet karbon. Karboni asht një gas i helmët. Në qoftë se shliem tagar me qymyr të pa ndezun mirë në një dhomë të mbylle ahere njerzit

që ndodhen në të ka me i zanë qymyri.

Të zanunit e qymyrit e masat që duhen marrë Cilin prej jush ka zanë qymyri? kallzojnë nx. pyetet se çka ndigjonte ai atëhere (nx.)

Tregohet se kur na zë qymyri ahere ndigjojmë dhambje koke edhe të përzieme. Në kete kohë njerzit e zanun prej qymyrit duhet ulun në ndo një vend të ftohët (çimento ose hekur) duhet lagun me ujë të ftohët në qoftë në krye në kambë ase në duer. Në qoftë se të zanunit asht shumë i forhtë ahere i duhet marrë gjak në rranzët veshit, në qoftë se aty nuk gjindet mjek.

Përmbledhja

1) Pregatitja e qymyrit

- a) veglat presëse
- b) Lloj i drunit
- c) Të bamit e gropës.
- d) Të ngulunit e hujve
- e) Të vumit e copavet drunit
- S) Të mbuluesit
- g) Mënyra e të djegunit

2) Vecorit e qymyrit

- a) Dallimi i qymyrit të preg. mirë
- b) " " " " keq
- c) Qymyri asht një pastrues
- I) hek erën e langjeve
- II) kullues uji
- III) Pastrues dhambësh

3) Përdorimi i qymyrit

- a) Për t' u ngrohë
- b) Për hekur

4) Të zanunit e qymyrit e masat që duhen marrë

- a) karboni
- b) shëjat e njeriut të zanun.
- c) masat

Sami Lamçe '37.

Arsimi fillor rreh të jetë një kohë edhe i dobishëm dhe edukuer, të bëjë gati fëmijën për jetën dhe t' i lëvrojë shpirtin.

Këndimi ekspresiv dhe recitacioni.

Përgjigjen që duhesh t'ia jepja unë Z. H. Ballshi, për artikujt që kishte shkruar në Normalistin Nr. 4. vit' i V; Nr. 5, vit' i VII i a dha, terdhorazi, shumë mirë e më mirë nga unë, Z. S. Paparisto me artikullin e 'tij magjistrat e plot kulturë " Prej dialogut të V. Nastos me inspektorin e 'tij „

Mua tashti më mbeti radha të flas gjër' e gjatë mbi këndimin " ekspresiv „që kisha për mendur, sintetikisht, midis të tjerave, n artikullin t'im te Normalisti Nr 2 3, vit' i V, artikull. i cili e alarmojti shumë Z. Ballshi.

Pata shkruar, pra, në numrin e lartë për mendur te Normalistin „... se drejtimet e ra pedagogjike kërkojnë ta çlirojnë shkollën nga këndimi **mekanik** e i **shpejtë** dhe, në vënd te 'tyre, te vënë këndimin **ekspresiv**, si më i përshtatshëm e më teknik „.

Po ç'vlerë edukative ka këndimi ekspresiv dhe pse është më i përshtatshëm e me teknik ?

Këndimi ekspresiv është më i mirë e më i përshtatshëm për shkollën e solme, pse e udhëheq nxënësin në të kuptuar e në të ndierë të copës që lëçit.

Është më teknik ky farë këndimi, pse kërkon një punë të persosur didaktike, duke afuar copën që lëçitet me zemrën e nxënësit që e lëçit. Kërkon një mësim intuitiv, të kuptuarshëm e interesant; kurse **mekanikizma** e bën monoton e pa jetë këndimin veçitacionin e vjershave e të dialogave.

Çdo gjë që nuk kuptohet, nuk mund të lëçitet e të recitohet në mënyrë te kuptuarshme. Prandaj, mund të themi se këndimi ekspresiv dëftën shkallën e kulturës shpirtore t'atij që lëçit.

Kush lëçit mirë, shkruan mirë thotë një fjalë e urtë!

Kritiku Italian F. De Santis, ne një

fragment biografik te 'tij, shkruan kështu: „... Kur thirresha te mirrnja pjesë, si antar, në ndonjë provim, zakonisht kerkoja nga nxënësi që po provohesh të lëçitte disa periudha dhe, për të dhënë gjykimin t'im, s'kisha nevojë për gjë t'jetër „.

Po si të bëjë Mësuesi që ta mësojë nxënësin t'i japë ngjyrë e jetë asaj që lëçit?

Që në klasën eparë të fillores te stervitet nxënësi t'i japë çdo fjale e fraze tonin, gjallërin dhe ekspesionin e duhur. Gjithashtu në këtë klasë duhet mësuesi të ketë kujdes që nxënësit te mos marrin vesin e keq te kantilenës.

Që me klasën e parë të shkollës fillore, mësuesi duhet të ketë para sysh këto:

1. Per të lëçitur nxënësit ne mënyrë ekspresive, është nevoja e një këndimi të ngadalshëm që kështu te kenë kohë këta t'i shqiptojnë të gjitha rrokjet e prapashitimet.

2. Duhet ndryshuar zëri e përgjithërisht duhet ulur ky ne fjalet që mbarojnë me shënjat e piksimit dhe duhet ngritur zëri ne fjalvet që vijnë pas këtyre shënjavave.

3. T'i jepet çdo fjale toni që i përket.

4. Kur lëçit nxënësi nuk duhet ta ndalim veçse në fund te radhës Kjo lypset te jetë si rregull për mësuesin.

5 Kur nxënësi këndon copën e caktuar mësuesi të ketë kujdes që ajo të këndohet me kuptim e art; të kerkojë nga ky, që në të lëçitur të përdorë, si në të folur, mënyra të pershtatshme perjashtimi ndjenjash e afektesh.

T'u apim nxenësve të kuptojnë, një her' e mirë, se të lëçitur nuk do te thotë gjë tjetër, veç se folur me libër në dorë.

Një ushtrim i mirë është dhe ai që te mesohen nxenësit që të lëçitin, përveç shtypshkrimeve edhe dorëshkrimet, duke shkëmbyer në mes të tyre fletoret e harti-

nana zjarrin. Mbasi të dali tymi fare i kthjellët katundari kupton se qymyri asht djegun mirë në qarkun e brimavet që ka pas lanë çelë dhe çel dy brima tjera; M. Kur i mbyllim keto dy brima? Nx. kur të dali tymi i kthjellët. Kështu veprohet deri sa të bahet e gjithë turra e druvet mbasandej i mbyll të gjitha brimate Mbas 4-5 dite, si të jetë ftofun furra, e çelin dhe e marrin qymyrin.

2) Vecorit e qymyrit Qymyri që bahet si kur tham sipër qellon nga një herë që nuk digjet mirë. Tregohet prej nx. se qymyri që nuk asht pregatit mirë nuk 'ka ngjyren të zezë asht i randë digjet me tym (tregohet një copë dhe kqyret mirë) kurse qymyri i pregatitun mirë asht i zi, i lehtë, digjet pa tym, asht edhe zanuer (tregohet një copë kqyret mir, kapet me dorë përplasat dhe nxjerr një zà të hollë) Kallzohet se thengjilli i drunit asht një pastrues i mirë. Në qoftë se hudhim plu hun qymyri në një lang që përmban erë të keqe, kjo erë hum se thengjilli i drunit thith gazin me anën e poreve që ka. Në për katunde që 'kan ujën e trubull të burimit e shkojn sipër një shtrese qymyri i cili thith dhe përmba gjith llucin e ujit. Pluhni qymyrit përdoret dhe për të lamun dhambët.

Perdorimi i qymyrit. Përse e përdorim Qymyrin? nx. Qymyrin e përdorim për t'u ngrohë dhe për hekur. Ku e ndezim Qymyrin? Qymyrin e ndezim në për tagare ose në koftor n'oxhak. Kur asht qymyri i pa ndezun mir nxjerr sipër njëflak jeshile që quhet karbon. Karboni asht një gas i helmët. Në qoftë se shtiem tagar me qymyr të pa ndezun mirë në një dhomë të mbylle ahëre njerzit

që ndodhen në të ka me i zanë qymyri.

Të zanunit e qymyrit e masat që duhen marrë Cilin prej jush ka zanë qymyri? kallzojn nx. pyetet se çka ndigjonte ai atëhere (nx.)

Tregohet se kur na zë qymyri ahëre ndigjojmë dhambje koke edhe të përzieme. Në kete kohë njerzit e zanun prej qymyrit duhet ulun në ndo një vend të ftohët (çimento ose hekur) duhet lagun me ujë të ftohët në qoftë në krye në kambë ase në duer. Në qoftë se të zanunit asht shumë i forrtë ahëre i duhet marrë gjak në rranzët veshit, në qoftë se aty nuk gjindet mjek.

Përmbledhja

1) Pregatitja e qymyrit

- a) veglat presëse
- b) Lloj i drunit
- e) Të bamit e gropës.
- d) Të ngulunit e hujve
- e) Të vumit e copavet drunit
- S) Të mbuluemit
- g) Mënyra e të djegunit

2) Vecorit e qymyrit

- a) Dallimi i qymyrit të preg. mirë
- b) " " " keq
- c) Qymyri asht një pastrues
- l) hek erën e langjeve
- ll) kullues uji
- lll) Pastrues dhambësh

3) Përdorimi i qymyrit

- a) Për t'u ngrohë
- b) Për hekur

4) Të zanunit e qymyrit e masat që duhen marrë

- a) karboni
- b) shëjat e njeriut të zanun.
- c) masat **Sami Lamçe '37.**

Arsimi fillor rreh të jetë një kohë edhe i dobishëm dhe edukuer, të bëjë gati fëmijën për jetën dhe t' i lëvrojë shpirtin.

Këndimi ekspresiv dhe recitacioni.

Përgjigjen që duhesh t'ia jepja unë Z. H. Ballshi, për artikujt që kishte shkruar në Normalistin Nr. 4, vit' i V; Nr. 5, vit' i VII i a dha, terdhorazi, shumë mirë e më mirë nga unë, Z. S. Paparisto me artikullin e 'tij magjistrat e plot kulturë * Prej dialogut të V. Nastos me inspektorin e 'tij „

Mua tashti më mbeti radha të flas gjër' e gjatë mbi këndimin " ekspresiv „që kisha për mendur, sintetikisht, midis të tjerave, n artikullin t'im te Normalisti Nr 2 3, vit' i V, artikull. i cili e alarmojti shumë Z. Ballshi.

Pata shkruar, pra, në numrin e lartë për mendur te Normalistit „... se drejtimet e ra pedagogjike kërkojnë ta çlirojnë shkollën nga këndimi **mekanik** e i **shpejtë** dhe, në vënd te 'tyre, te vënë këndimin **ekspresiv**, si më i përshtatshëm e më teknik „.

Po ç'vlerë edukative ka këndimi ekspresiv dhe pse është më i përshtatshëm e me teknik ?

Këndimi ekspresiv është më i mirë e më i përshtatshëm për shkollën e sotme, pse e udhëheq nxënësin në të kuptuar e në të ndierë të copës që lëçit.

Është më teknik ky farë këndimi, pse kërkon një punë të persosur didaktike, duke afruar copën që lëçitet me zemrën e nxënësit që e lëçit. Kërkon një mësim intuitiv, të kuptuarshëm e interesant; kurse **mekanizma** e bën monoton e pa jetë këndimin veçitazionin e vjershave e të dialogave.

Çdo gjë që nuk kuptohet, nuk mund të lëçitet e të recitohet në mënyrë te kuptuarshme. Prandaj, mund të themi se këndimi ekspresiv dëften shkallën e kulturës shpirtore t'atij që lëçit.

Kush lëçit mirë, shkruan mirë thotë një fjalë e urtë!

Kritiku Italljan F. De Santis, ne një

fragment biografik te 'tij, shkruan kështu: „... Kur thirrresha te mirrnja pjesë, si antar, në ndonjë provim, zakonisht kerkoja nga nxënësi që po provohesh të lëçitje disa periudha dhe, për të dhënë gjykimin t'im, s'kisha nevojë për gjë t'jetër „.

Po si të bëjë Mësuesi që ta mësojë nxënësin t'i japë ngjyrë e jetë asaj që lëçit?

Që në klasën eparë të fillores te ster-vitet nxënësi t'i japë çdo fjale e fraze tonin, gjallërin dhe ekspesionin e duhur. Gjithashtu në këtë klasë duhet mësuesi të ketë kujdes që nxënësit te mos marrin vesin e keq te kantilenës .

Që me klasën e parë të shkollës fillores, mësuesi duhet të ketë para sysh këto:

1. Per të lëçitur nxënësit ne mënyrë ekspresive, është nevoja e një këndimi të ngadalshëm që kështu te kenë kohë këta t'i shqiptojnë të gjitha rrokjet e prapash-timet.

2. Duhet ndryshuar zëri e përgjithërisht duhet ulur ky ne fjalet që mbarojnë me shënjat e piksimit dhe duhet ngritur zëri ne fjalvet që vijnë pas këtyre shënjave.

3. T'i jepet çdo fjale toni që i përket.

4. Kur lëçit nxënësi nuk duhet ta ndalim veçse në fund te radhës Kjo lypset te jetë si rregull për mësuesin.

5. Kur nxënësi këndon copën e caktuar mësuesi të ketë kujdes që ajo të këndohet me kuptim e art; të kerkojë nga ky, që në të lëçitur të përdorë, si në të folur, mënyra të pershtatshme perjashtimi ndjenjash e afektesh.

T'u apim nxenësve të kuptojnë, një her' e mirë, se të lëçitur nuk do te thotë gjë tjetër. veç se folur me librë në dorë.

Një ushtrim i mirë është dhe ai që te mesohen nxenësit që të lëçitin, përveç shtypshkrimeve edhe dorëshkrimit, duke shkëmbyer në mes të tyre fletoret e harti-

mit e të diktimit.

Këndimi ekspresiv e recitacioni plotësojnë njeri tjetrin dhe që të dy ndihmojnë ne formimin e ndërjegjes së nxënësve.

Një mjet ndihmës për recitacionin është edhe këndimi diallogjik, i cili zgjon interesin e u jep gjallëri copave të këndimit.

Në të zgjedhur të vjershave, monollogeve e diallogeve duhet përdorur shumë art. Duhet shporur pjesët që përmbajnë gjëra tragjike, fantastike e pa kuptim. Nxënësve t'ohet lypset t'u vëmë përpara pjesë që përmbajnë personazhë të vërtetë: që mendojnë, ndiejnë, veprojnë e që përfaqësojnë jetën e vërtetë.

Këndimi ekspresiv është edhe një mjet i vlefshëm për edukatën mendore; mjeti më i përshtatshëm për t'ushtruar të përsiaturit dhe vëmëndjen e nxënësve. Me anën e një këndimi të mirë ekspresiv mësuesi mund të nxjerrë, nga zemrat e nxënësve të tij çdo gjë të mirë, që është ngulur atje, për ta zhvilluar e edukuar ca më mirë. Veç ketyre,

ky farë këndimi ka një rëndësi të veçantë edhe për mësimin e gjuhës.

Kur nxënësi lëçit qartë e saktë, do ti dijë dhe ti rrjeshtojë në letrë, me syndaks, mendimet e tij.

Në qoftë se nxënësit kanë arrijtur të këndojnë mirë e me kuptim, atëherë u kemi dhënë në dorë çelsin e bibliotekave që të studiojnë vetë. Keta, me të dalë nga shkolla, do të vijojnë të lëçitin e të lëçitin mirë dhe kështu, jo vetëm do t'i bëjnë të tyre sa kanë mësuar në shkollë, por edhe do t'i zgjerojnë, do t'i thellojnë e do t'i asimiltojnë.

Me anën e një këndimi të mirë, të këndimit ekspresiv, mësuesi gjën kohën t'i bëjë nxënësit të shijojnë bukurit e prozës e të poezisë dhe t'u shijerë në zëmër atyre etjen për këndime të tjera, që kështu të pasurohen nga idetë, ndjenjat e për fytyrimet.

Nga të gjitha keto, pra, rrjedh që këndimi ekspresiv ka rëndësi të madhe edukative e shoqërore.

V. Nasto

Për një lëvizje mendore t' Arsimtarëve.

Ndonëse arsimit i ynë në kohët e fundit ka hedhur çape të sigurta drejt përparimit të vërtetë dhe gjithënjë me siguri po lartësohet, përsëri e mira e përsosmisë së kulturës kombëtare kërkon një **autokritikë**, prandaj të metat duhet t'i cysim shpesh herë, edhe or' e çast. Të bindur, pra, të përmirësimi, që sjell autokritikën kombëtare, herë pas herë në revistën korçare "**Bota e Re**", kemi folur mbi disa të meta kryesore arsimore: për labyrintet myneane të ndërtesave shkollore, për mungesën e orëndive e të mjeteve mësimore, për edukatën e shtrëmbër familjare, për këndimet¹⁾ e papërshtatëshme si fuqisë mendore ashtu

edhe rrethit, ku banon nxënësi e . . . përgjithësisht kemi kërkuar e po kërkojmë një drejtim pedagogjik shumë a pak — pos' qe e mundur fare — të mbështetur mb natyrën e mbi gjendjen t' onë shqiptare, d. m. th. duam më tepër — si në shkollë si në praktikë — një pedagogji me veshje shqiptare. Tani të vijojmë pak më tutje: Për një drejtim të tillë pedagogjik na duhet të përgatisim edhe mësorjës, që të mos jenë të ritur vet m me teorira të pedagogjisë moderne, por edhe me njohni të plotë mbi gjendjen psikologjike shqiptare, mbi edukatën t' onë familjare, mbi gjendjen t' onë shoqërore e përgjithësisht mbi **jetën e imtë shqiptare**. Mirpo në të gatuarit e një mësorjësi' që ta njohë jetën shqiptare

¹⁾ Për këtë vit shkollor këndimet e rendit të II e të III të u-përmirësuan.

ashtu si duhet e të jetë në gjendje për t'i përshtatur methodhat pedagogjike natyrës e gjendjes shqiptare, duhet së pari edhe një lëvrim i parreshtur pedagogjik, d. m. th. duhet një **lëvizje mendore e pashtëruar mbi problemet arsimore . . . shqiptare**. Për këtë **lëvizje mendore e të pashtëruar** duhet thënë diçka, e kjo **diçkaje** hyn në përkthimet e në shkrimet pedagogjike, qofshin ato volume të tëra, qofshin edhe shkrime rivistash. Për fat të keq në punë shkrimesh pedagogjike origjinale, po ashtu edhe në përkëthime jemi po thuajse **fare shterpë**: Si dyke e kërkuar me qiri në këndim më të harruar të ndonjë gazete a riviste fort rallë gjen një rrjeshtim fjalësh, që duan të thonë diçka mbi arsimin t'onë, por . . . zëri i dobët i shkruesit tretet në lithargjinë mendore të shumicës.

Një herë — jo më tani! — ishte një riviste pedagogjike, mandej rev. "Mësuesi, e më së fundi . . . " **Edukata e Ré** », që janë përpjekur për të përhapur një kulturë arsimore, por pa marrë përpara sysh natyrën e gjendjen shqiptare; prandaj shtojmë se dikur ishin disa revista pedagogjike, që përhapnin kulturë pedagogjike të . . . çalë për mësonjësin shqiptar! Mirpo tani edhe nga këto jemi larë dhe ron vetëm organi i nxënësve të Normales s' Elbasanit "**Normalisti** ". Por lithargjia e jonë mendore përgjithëschet, ku mendon njeriu se i vetëmi kandil i rrugës s'onë arsimore — **Normalisti** — po neveritet, sepse shumica e arsimtarëve nuk bëjnë **kabull** (!!!) të shkruajnë në këtë revistë nxënësish, edhe pse disa të tjerë nuk e blejnë, se e ruajnë lekun e pajtimit për një mëngë fustani ase për ndonjë tavlo a domino kafeje!

Edhe në punë përkthimesh pedagogjike lithargjia mendore shtrin hijen e 'saj. Por . . . nuk mungojmë të çfaqim gëzimin se simvjet — për mes shterpësisë së kaqë

viteve — u-botuan një a 3-4 veprëza pedagogjike: a — N. Kondili: "**Faqe të pedagogjisë moderne** », që është një punë e ngutëshme e auktorit; b — "**Një konferencë pedagogjike të Dr. Decroly-it** », që është një përkëthim i Sadi Pejanit i denjë për t'u-lëçitur; c — L. Fournel — "**Njohni të përgjithëshme pedagogjike** », një përkëthim i A. Rami-t dhe Kr. Vide-s shumë bukur i qëlluar për nevojat t'ona edhe d — "**Dr. Decroly** », që është një studim e një përmbledhje e goditur e S. Paparisto. (Mbi këto vepra shpresojmë të flasim në një numër tjetër të "Normalistit,)

E tani, dyke shikuar barometrin e botimeve shqipe, kemi: **origjinale = hiç; përkëthime = një a 3-4. = d. m. th. lëvizje botimesh pedagogjike = zero!**

E vërteta është e lidhur: Dyke shikuar vetëm nga shtëpia (a nga kafeneja) në shkollë, e nga shkolla në shtëpi (a në kafene), pa patur një rahje mendimesh, një ëçitje të vlerëshme, një studim të punës e një shëkim të tejprerësishëm mbi punët arsimore praktike a teorike qofshin, pa këto shtojmë nuk kryhet puna ashtu si duhet. Prandaj arsimtarët, sidomos arsimtarët — që hyjnë në shpirtin e çdo familje shqiptare — duhet t'i përvishen punës mendore, të shkruajnë, gërmojnë, të çfaqin idé. Nga ëndërimi, që na ka përqendruar vetëm te pikat e programit e që na ka hutuar mëndjen aqë fort, duhet të zbrisim te realiteti dhe të nisim të veprojmë ashtu si na e lyp detyra. Për këtë na duhet edhe një riviste pedagogjike, por jo riviste skelet, jo riviste e vdekur; na duhet një riviste pedagogjike e gjallë, ku teoria e praktika të përputhen fare mirë, ku fryma e nxënësve evropjanë me frymën e nxënësve shqiptarë të analizohen hollësisht etj, etj. d. m. th. na duhet një riviste **udhëheqës, riviste pasqyrë, riviste drite**. Hë për hë një gjë të tillë nuk

Herbert Spencer-i ka thënë:

Duhet të mësojmë sa është e mundur më pakë, por duhet të shtyjmë për të gjetur sa të jetë e mundur më shumë.

Muzeu i Shkollës Normale

e kemi — më von mund ta kemi —; sot kemi vetëm një rivistë pedagogjike shkollore. Te kjo rivistë së pari duhet nisur puna mendore. Fundi, në qoftë se s' bëmë **kabull** të bashkëpunojmë me revista nxënësisht — natyrisht ky është një gabim shumë i math — atëhere le të rahim mendimet edhe nëpër gazetat e nëpër revistat e tjera; mjafton që të veprojmë, mjafton që të gallërojmë **lëvizjen e pashtëruar mendore mbi problemet arsimore shqiptare**.

St. Spasse

Jean-Jacques Rousseau.

Udhëtimet në këmbë

Dij vetëm një mënyrë udhëtimi më të këndëshme se të shkuarit me kalë: t' ecurit këmbë.

Nisem kur të dua, ndalem si mbas qejfit, bëj aq shumë stërvitje sa të dua. Vërej gjithë vendin: kthehem djathtas, mëngjitas; vërej çdo gjë që më pëlqen; ndalem në të gjithë vendet, ku mund të shoh ndonji panoramë të bukur. Në qoftë se shoh ndonjë herë një lum, shkoj anës tij; një pyll të dendur, vete e rri nën hijen e tij; një sipëllë, vete e vizitoj; një pus minesh, vete të vërej mineralet.

Kudo që më pëlqen atje rri dhe, porsa të mërzitem, shkoj. Nuk jam i varur as prej kuajve as prej karros; s' kam aspak nevojë të zgjeth një rrugë të mirë, kaloj në çdo vënd ku munt të kalojë njeriu; shoh çdo gjë që munt të shohë një njeri, dhe, duke qënë i varur vetëm prej vehtes t' ime, gëzoj gjithë lirinë që mund të gëzojë njeriu.

T' udhtosh këmbë, d. m. th. t' udhtosh si Thalës-i, Platoni e Pythagora. Nuk mund të kuptoj se si një fillozof mund të vëndosë t' udhtojë ndryshe e të veçohet nga të vërejturit e begative që shkel me këmbë e që toka i paraqet me bollëk përpara syvet! Kush është ay që, duke dashur pak bujqësinë, nuk do të njohë prodhimet e veçanta në klimat e vëndeve që kap rrxen e mëny-

rën se si lavrohen ato? Kush është ay që, duke patur pak shijë për historinë e natyrës, mund të vëndosë të kalojë vokan në një fushë pa e vërejtur mirë e bukur; në një shkëmb pa dërmuar a thyer ndonjë copë të tij; në male pa mbledhur disa bimë për t' i studjuar; nëpër zalle pa kërkuar fosile?

Fillozofët t' uaj të mbyllur brenda studjojnë historinë e natyrës brenda nëpër salla a dhoma të veçanta e kanë grumbulluar aty sende të kota: ata dinë vetëm emra e nuk kanë asnjë ide të kthjelltë mbi natyrën. Por dhoma e Emilit është më e pasur se sa ajo e mbretërve: kjo dhomë është "toka e tërë". Çdo gjë ay është në vendin e saj: natyralisti që kujdeset për të, i ka radhëur të gjitha gjërat në një regull të bukur; Daubenton-i (1) nuk do të vepronte më mirë.

Sa qejfe të ndryshëm mbledhim në këtë mënyrë të këndëshme udhëtimi! pa numruar shëndetin që na forcohet, natyrën t' onë që gëzohet. Gjithënjë kam parë ata që udhëtojnë nëpër karro të mira e të rahatshme, endëronjës, të trishtuar, qertonjës ose vuajtës, dhe këmbësorët gjithënjë të gëzuar, të lehtë e të kënaqur nga çdo gjë. Sa na qesh zëmra kur i afrohem i shtëpis! Sa na duket i shijshëm një vakt i thjeshtë! Me ç' qejf ulemi në tryezet! Sa gjumë t' ëmbël bëjmë në një shtrat të keq!

Kur duam të shkojmë shpejt, mund të shkojmë kaluar, por kur duam t' udhëtojmë, duhet t' ecim këmbë.

E perktheu: Faruki Vrioni

(1) Daubenton, natyralist i famshëm, bashkëpunuesi i Buffon-it.

Hartime Nxënsish

Themi se Shqipja është e varfër; deri ku mund të jetë e drejtë kjo shprehje, e pse?

Shumë herë është thënë se gjuha e jonë është e varfër. Me qënë se thesari i gjuhës s' onë nuk është mbledhur edhe nuk

mund të themi me siguri se sa e varfër është gjuha shqipe. Me gjithë këtë mund të hedhim një veshtrim mbi 'të, për të shikuar se si ndodhet sot.

Gjuhën e qyteteve dhe të krahinave fushore e gjëjmë plot me konstrakte të huaja. Këto janë kryesisht Turqizme, Greqizme dhe Llatinizme. Qënia e kësaj sasi të madhe fjalësh e ka burimin në shkaqe Historiko-fetare. Me një anë padija dhe mos shvillimi i gjuhës, m'anë tjetër njësia e fesë me sunduesin e bënë shqiptarin të përvehtesojë këtë sasi të madhe fjalësh nga i huaji. Po nuk ngjet kështu në të gjitha vëndet. Malësit t'ona kanë fjalë që na nuk i njohim dhe të cilat janë origjine thjesht shqipe. Një pjesë e madhe e fjalorit gjëndet i pazbuluar në këta vënde, ku rallë shkeli këmba e të huajit.

Një gjë mund të thuhet me siguri: edhe kur të mblidhet dhe të pastrohet i gjithë thesari i gjuhës, shqipja do të jete pjesërisht e varfër: në fushën e diturive dhe të mardhënievet shoqërore. Gjuha shjellohet paralelisht me evolucionin e kombit q'e flet. Të gjithë e dijme se fjalët i krijon populli; dhe populli krijon ato fjalë për të cilat ndjevojën. Populli shqiptar s'ka patur nevojën e termave shkencore se pse s'ka qënë pëparuar në dije; s'ka patur një shvillim mendor, prandaj edhe s'krijoi një kulturë të 'tij mu konstrakte shqipe. Kjo rrymë filloi ti hyjë vonë në tokën arbrore; për këtë arsye vonë u-ndje nevoja e përdorimit të këtyre konstrakteve.

Populli i ynë, i robëruar për shumë kohë, s'pati edhe një qyteterim shqiptar. Errësira dhe padija, shkaktuar nga shtypja, pengoi çdo veprimtari qytetëronjëse. Në të gjitha fushat e jetës mbretëronte një pasivitet; ja edhe një shkaktjetër që nuk dha një shtytje shjellimit gjuhësor.

Nga pikpamje të tjera shqipja, me gjithë se e papunuar dhe lënda e saj e pagjetur, nuk duket kaqë e varfër sa duan ta paraqisin disa. Shumica e sinonimeve na tregon begatin e një gjuhe, sepse keto shërbejnë për të caktuar kuptime të veçanta Shqipja

ka një numer të math sinonimesh. Po t'i vërejmë këto fjalë do të shohim se, me anën e këtyre, mund të shprehim hollësira gjuhësore.

Nga pikëpamja e frozeolegjisë gjuha e jonë s'është e varfër; e kanë provuar më te mirët e prozatorevet dhe poetet t'onë. Ndër shkrimet e këtyre shihet se sa bukur, me një frazeolegji shqipe, përshkruenn gjarje dhe çfaqen ndjenja. Një vëzhgim në veprat e Fishtes dhe të Naimit do të na jpte te kuptojmë se sa fuqia e fjalës tek i par trubullon gjakun dhe tek i dyti prek zemren, zgjon ndjenja.

Per të dhënë fund, përsërisim se Fjalori i sotmë nuk mund të miret si bazë për të dhënë një mendim te prerë mbi begatin ose varfërin e Shqipes. Koha që ka lojmë është periudha e kerkimit të lëndës gjuhësore. Numri i math i fjalëve të panjohura shqipe, që mot për mot mblidhen, tregon se fjalori i ynë do te jetë shumë m'i math se sa është sot.

Me kalimin e kohës, si të mblidhet i tërë thesari gjuhësor, s'është aspak çudi që të na dali Shqipja, jo aqë e varfër sa e kujtojmë, por, në disa pikpamje mjaft e begatësme.

H. K.

Guximi femnuer.

Friga është aq poshtnuese për gratë s'a edhe për burrat; guximi është një detyrë për ata, sikurse dhe për në, për dy shkaqe të caktueme.

Pik së parit pse gratë kanë edhe më tepër nevojë se burrat. Pra, tue lënë n'anesh rreziqet e luftës, të cilat janë i vetmi dallim, cila është shplaka, cila është vuetjta, cili është rreziku qi nuk ju kërcnohet një lloj si në? Ato kanë të gjitha smundjet t'ona e, për më tepër, kanë edhe ato të vetat. Së fundit gëzimi më i madhi i një grues, të bamunit nënë, është për atë një mundim, një dhimbje e nga ndonji herë edhe shkak vdekjeje. Në rastë se një zjarm pëlset në shtë-

pinë t'onë, në rastë se një murtajë dheton qytetin, në rastë se një anmik pushton vendin, në rastë se një përmbetje prishë krahinën, a thue vallë gratë t'ona, vajzat t'ona, motrat t'ona nuk do të jenë viktima sikur na? A nuk kanë prà ato ç'do ditë nevojë për mprojtje? Të ia u detyrojmë prà guximin mbassi Zoti ja u kursen kaq pak vuejtjet.

Arsyeja e dytë, po aq e randsishme sà e para, àsht se në të vërtetë gratë janë aq të guximshme sà dhe na Pà folë mbi mija rrethanash të veçanta në të cilat si nana, si bija, si nuse, si të veja, ose thjeshtësisht sikur grà, ato i japin burrave shembulla guximi privat; a nuk kà ndosh ta raste në të cilat gratë japin prova guximi publik, në të cilat shfaqin një qindrim shpirtinuer në sherbimin e shtetit? E shka janë ato fetare, ato inferniere që rrijnë te kryet njeriut që àsht tue vdekë o t'atijë të smuetit përveç se ushtarët e bamirsisë, të mëshirës dhe të therorizmës? A thua ndosh ta nuk i aviten vdekjes për m'e përballue atë? Së fundit, gratë a nuk shkojnë nga ndonji herë si heroína ndër fushatat e luftës?— Gjatë luftës së Krimesë, një vajzë e re pasanike, Zonjusha Nightingale, u nis prej Inglihterre kù la familjen e vet dhe një jetë plot luks, për me shkue në mes të bombeve dhe të gjyleve me mbledhë të plagosunit mbi rrafshinat e Almës dhe t'Inkermaun-it.

Më 1870, gjatë rrethimit të Parizit, na kemi pà më tepër se një vajzë. më tepër se një Zojë tue rinjallë nder rrugët t'ona të bombardueme shembullin e Zojushës

Nightingale. Mbas kësajë lufte të tmershme, mbledhja e Genevës vendosi që edhe gratë të kenë një flamur: kryqin e kuq t'ambulancave. Prà na mundemi me thanë me siguri që ato në qofitë se nuk kanë guximin e një ushtari që vret, kanë një tjetër që me të vërtetë barazohet me atë: guximin ushtarak që shpëton.

Përkthim nga Italishtja
Xhabir Ismaili
V. D. V. *38.,

1) Kjo pjesë àsht marrë nga Historija Morale e Gravet e E. Leganvé, romancier e pedagog Francez i shekullit të XIX.

Pënda e parmënda.

I
Mirë më shkruajnë përmbi letër
E peshojnë çdo fjalë vepër.
Unë kam gjuhë e nuk të rrëj:
Flas me njerës të mbëdhëj.
Gjuha time flet për dije,
Ndan mendimet fije, fije.
Vetëm unë nuk di të flëj,
Të vërtetën sa ta gjëj.

II
Mos u-mburr kaqë fort, moj pëndë,
Se dhe unë jam një parmëndë.
Nuk e din se unë ngas arat?
Nuk e din se unë mbjeli farat?
Nuk e din se unë tokën?
Nuk e din se unë mbaj botën?
Nuk e din se ti pa mue
Nuk do t'ishje sikur thue?

Qukapiku.

Shënimet e Redaksisë.

Bibliografi

Na kanë ardhur në zyrë:

*Dr. Drecroly, studim e përmbledhje nga bashkëpunatori i ynë Z. Sotiraq Papparisto. Çmimi lek 1.50.

Z. Papparisto, me këtë studim të vogël të Pedagogut Dr. Drecroly, na jep një ide mbi jetën dhe veprën edukative të këtij. Duke marrë parasysh mungesën e të për-

Mëson aq sa nxë, ai që nuk nxë dhe s'zhvillon vehten më, bëhet i pazoti te shtjellojë te tjerët.

(DIESTERWEG)

kohëshmevet pedagogjike dhe të teksteve gjithfarësh, në dobi të mësionjësit, e gjejmë shumë të vlefshëme broshurën e Z. Paparisto. Tek ne thuejse të gjithë pedagogët e kohës së sotme janë të panjohur. Kurse edhe emrat e 'tyre na duken " emra fshattrash „, siç thonë disa, si është e mundur të dijme sistemin e 'tyre edukativ?

Na nuk do themi e "përgëzojmë„ Z. Paparisto, por do të themi e falënderojmë për shërbimin që na sjell edhe neve duke përfutur nga studimet e larta pedagogjike, që është duke ndjekur.

“Njoftime të përgjithëshme Pedagogjike„

Përkthim nga mësionjësit Abdulla Rami dhe Kristo Vide. Shtyp. "Atdheu„ Vlorë. Çmimi lek 5.

Ja dy mësionjësit që punojnë! Që t'i dalësh në krye një pune të tillë duhet të kesh vullnet, qëndresë, etje për studim. Arësimitarët K. Vide dhe A. Rami, me librin që përkthyen, i dhanë mësionjësit Shqiptar një mjet me tepër; i shtuan diçka jo të vlefshëme, por të nevojëshme bibliotekës së varfër të 'tij.

Përsa i përket përkthimit ne ua lëmë revistave të tjera profesionale për ta gjykuar; na vetëm gëzohemi që ka njerës, q'i viren punës, për të nxjerr ne dritë përkthime veprash të dobishme sikurse ajo e L. Fournel-it. Që vepra e L. Fournel-it është e dorës së parë në llojin e saj, s'ka dyshim; të përkohëshmet pedagogjike franceze ua rekomandojnë mësionjësvet të 'tyre. (Shihni "Journal des Instituteurs et des Institutrices„, Nr. 40, Qershor 1936.)

Një hap përpara.

Më 25 të Nëndorit, nën nxitjen e Grupit drejtonjësit të së përkohëshmes "Normalisti„ dhe me vullnetin e gjithë nxënësve të Normales, u themelua një bibliotekë shkollore e cila u-pagëzua "Biblioteka Normalisti„. Kjo do të jetë një bibliotekë për nxënësin dhe në duar të nxënësit. U vendos që kësaj bibliotekë t'i përpilo-

het një farë „statut-regullore simbas të cilit do të veprohet, si të ketë marrë fund grumbullimi i librave.

Një bibliotekë e 'tillë u pa e nevojshme nga nxënësit e shkollës s'onë, të cilët e bënë këtë "hap përpara„, të bindur se do të krijojnë një mjet edukativ për vehten e 'tyre. U drejtuan thirrje të gjithë intelektualve dhe dashamirësve të "Normalisti„, Bashkë me të përkohëshmen t'onë u dërgojmë thirrjen edhe graduatëve të shkollës s'onë, që gjenden në krahinat e ndryshme të Shqiprisë, me shpresë se do të na ndihmojnë, duke na dërguar një ose dy libra a revista, simbas dëshirës.

Fushata që hapëm këtu n'Elbasan pati sukses. U mblohdën një sasi e madhe librash nga dashamirësit t'anë dhe nga nxënësit. Premtime përkrahje na vijnë vashdimisht nga ata që s'kanë ndihmuar edhe. Ndër ata që na kanë përkrahur gjer më sot të poshtëshënuarit kanë ndihmuar më shumë dhe prandaj i falenderojmë nxehtësisht:

1. Z. Sefer Maliqi, pronar
2. Z. Ibrahim Kurani, libra shitës
3. Z. Thanas Konomi '24, nëpunës i ipotekave.
4. Z. Qemal Bobrati, dentist.

Nga nxënësit ata që kanë dhënë më tepër libra si dhuratë " Bibliotekës Normalisti „ janë :

1. Shefqet Kruja nxënës i klasës së IVtë
2. Elhami Nimani „ „ VItë
3. Xhafer Xyrxa „ „ VIItë
4. Zenel Muço „ „ VIlItë
5. Irakli Kasneci „ „ VIItë
6. Skënder Libohova „ „ IIIItë
7. Andrea Nasi „ „ VIItë

Lëvizja Sportive

Lëvizja sportive, si në çdo vjet, filloi këto ditët e fundit. Ndër garat e ndryshme, që do të bëhen, është edhe kampjonati i footballit midis klasave i cili filloi. Kohëmbas kohe, në çdo numur të rivistës s'onë, do të shënojmë klasat që do të dalin të parat në garat kolektive dhe nxënësit që do të klasifikohen të parët në garat individuale

Një numër i math mësonjësish të rinj filluan këto ditë nga detyra: janë Normalistët e '35-ës. E përkohëshmjia e jonë u uron sukses në jetën praktike.

"28 Nëndori," në shkollën t'onë

Sikurse është zakoni mbrëmjen e 27 Nëndorit u mbluathnë gjithë nxënësit në sallën e bukës. Mbledhjen e kryesonte Nën drejtori Z. Dr. Kamsi, i cili me këtë rast mbajti një ligjeratë të bukur.

"Për shumë mot na qoftë festa e sodshme, e cila na kujton ditën fatlu me, ku Shqiptarët kputën çengelat e robnis dhe muernë frymë të lirë.; kështu e filloi ligjeratën Z. Kamsi.

Ai në mes të gëzimit na bëri dhe të mendohemi pakë: Z. Nëndrejtori në mes të tjerave tha se "I përmenduni plak Ismail Qemali tue ngritur flamurin t'onë, u la nji porosi brezave t'ardhshëm tue thënë: Amanet po u la këtë flamur, të cilin duhet me e mbajtur me jetën t'uej, me e zbukuruemun me dijen t'uej, me e zmadhueun me forcën t'uej aq fort sa me mujtur tanë populli Shqiptar në nji liri të plotë me u çlodhë nën hijen e tij. —

Kjo është pra porosija qi trashiguem fatbardhësisht prej ditës 28 Nd. të vjetit 1912.,

.....
 "Për me zhdok disa-smundje të rrezikshme e me i çfarosjë disa mikrobe që ja kanë helmuemun gjakun popullit t'onë duhet me u rranjosë ndër zemra të d'elmnis ideja Shqiptare, e cila karakterizohet nëpër tri cilsina të shpirtit të vërtet Shqiptar: **b e s a, n d e r a e b u r r n i j a** këto e kanë b' Shqiptarin luftëtar e hero e kanë qenë fortësia e pathyeshme për sulmimet e anmiqve t'onë."

Pastaj Z. Nëndrejtori u drejtohet nxënësve me këto fjalë plot me kuptim:

"Me u bashkue e me punue për

kombin t'onë" "Po mbahe mi gjymtën e kafshatës së popullit t'onë të vorfën, m'u mundue me përmbledhë në veshen t'uejden Shqiptare, të mjaftë e kështu të përgatitun me zdryp prej shkallës shkollore poshtë të Populli i juej e me i hymun thellë shpirtit t'atij, me ia ndi dhimbjet, vajtimet e ankimet,,"

"Shkurt me thanë ju duhet kurdoherë me punuemun **b a s h k ë m e p o p u l l e g j i t h ë p ë r p o p u l l . ,**

Ma në fundë Z. Dr. Kamsi e mbyll fjalimin duke bërtitur: "**Rroftë e qoftë djelmuia Shqiptare dhe valoftë anë e kand flamuri ynë për gjithmonë,**"

—Pas ligjeratës u çfaq prej nxënësve farsa: "Dy zotni pa pantalona, —brohorira, të qeshura e shaka.

Pas farsës koncert: Koncerti, i përbërë prej nji grupi Normalistësh dhe prej Z. Z. S. Popa e Kajanaku, u drejtua prej të mirënjohurit Z. B. Kongoli. Në koncert u lojtën shumë pjesë të bukura ndër 'to dhe, "solo," prej Z. Kongoli. Serenata e Schubertit, kaq e dëshëruar, u prit me duart trokitje prej nxënësve.

"Normalisti," falënderon Z. Kongoli me shokë.

Dita e 28 Nëndorit: Normalja paraqitet sivjet me diçka më tepër: një e katërta e batalionit të Normalistëve përbëhet p.ej vajzave Normaliste. Ato kënduan disa këngë të bukura me dy zëra përpara popullit që i duartrokiti. Kjo ngjarje, ndonëse duket pa rëndësi, ka kuptimin e saj.

Në mbrëmjen e 28 Nëndorit, bashkë me disa profesorë, nxënësit dalin me drita në dorë dhe shetitun nëpër rrugët më kryesore të qytetit duke kënduar e brohoritur. —Përpara bashkis u hoq një valle lapçe.

Kënga popullore ia vishte më tepër rroben kombëtare festës dhe gazit.

Të hihte këngë e Labit: **moj Shqiponja me dy krerë kur do vemi në Prevezë.**

Më entusiastë duken nxënësit sivjet.

Gjatë shetitjeve nëpër rrugë na shoqëroi dhe dashamirësi ynë ish-nëndrejtori Z. Prof. Vasil Andoni.

Merni numërin e parë të vitit të kaluar dhe krahasoeni me këtë, që qarkullon sot, për të shikuar ndryshimin.